

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Емил Людмилов Годоров на тема
„СУВЕРЕННИТЕ ФОНДОВЕ КАТО ФАКТОР В СЪВРЕМЕННИТЕ
МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ“

за присъждане на образователно-научната степен „доктор по икономика
(Световно стопанство и международни икономически отношения)“

от проф. д-р Динко Динков – УНСС

Основание за представяне на рецензията: член на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно заповед № 1687/09.07.2021 г. на ректора на Университета за национално и световно стопанство.

Информация за докторанта

Познавам Емил Людмилов Годоров от следването му в бакалавърската и магистърската програма на специалност «Международни отношения» в УНСС. Впечатленията ми от това време са за мотивиран и фокусиран студент, с афинитет и интерес към неизследвани въпроси в избраната от него област на познанието. Това беше и основанието да приема научното ръководство на докторантурата му. Темата на дисертацията изкрystalизира в контекста на неговата последователност и във връзка с работата му като финансов анализатор. Той изпълни индивидуалния си план за придобиване на образователно-научна степен „доктор“ в катедра «Международни отношения». Успешно завърши курса на обучение, положи успешно изпитите и представи проект на дисертационен труд, обсъден на катедрен съвет на 29.06.2021 г. и е насочен за защита пред Научно жури. По време на докторантурата е направил две публикации по темата на дисертацията, участвал е с доклади на научни конференции. Междувременно той подготви и са приети за публикуване нови статии по темата на дисертацията, една от които в бр. 5 на сп. «Международни отношения».

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

- **Важност и актуалност на проблема**

Представеният дисертационен труд се вписва в усилията за осмисляне на зародилите се нови процеси в различни сфери на обществения живот в рамките на дълбоките промени в света в края на XX и началото на XXI век. Радикалното реструктуриране на международната система обуслови съществени политически и стопански промени в България и в начина, по който се вписва в международното общуване. Новите явления в съвременните международни отношения са свързани със зараждането и утвърждаването на принципно нови фактори – държавни и недържавни, обуславящи нови измерения на сложните взаимодействия между субекти с различни същностни характеристики. В тези условия държавата, в изпълнение на своите политически и икономически функции, изобрети нови средства за преследване на своите цели в интернационализацията се в невиджани размери и глобализиращ се свят.

По същество в дисертацията се изследва едно ново измерение на инвестиционната политика, свързано с добива и търговията с търсени природни ресурси или с възможности за трупане на бюджетни излишъци. Създаваните огромни финансови ресурси са изключителна държавна собственост и са мощен лост в преследването на цели в международните отношения. Ролята на суверенните фондове като средство на външната политика се откри в годините кризата в края на първото десетилетие на 21 век и това привлече вниманието на политици, икономисти, бизнес кръгове. Този нов фактор на капиталовите пазари се нуждае от задълбочено вникване в

същностните му характеристики и роля в съвременния свят. Това придава на обсъжданата дисертация качествата на значимо и актуално изследване.

- **Обем и структура**

Дисертацията е вместена в обем от 238 страници, и се състои от увод, изложение в четири глави, заключение, списък на използваните източници, таблици и приложения. Съдържанието на всяка от главите е в унисон с темата и тезата на докторанта. Структурирането придава прегледност и организираност на изложението.

- **Използвана литература**

За разработването на дисертацията са използвани много от иначе не богатото натрупване на изследвания по въпроси на суверенните фондове източници на различни езици, сред които монографии, студии, статии, документи и интернет публикации. Всички материали са използвани добросъвестно, цитирани са коректно. За разработването на дисертацията са подбрани и използвани релевантни на темата източници. Оформеният научен апарат е надежден и подпомага читателите. Може да се използва и от други изследователи. Считаю, че особено полезни ще бъдат представените в дисертацията т. нар. „Принципи от Сантяго“, които докторантът оценява като своеобразна основа за разработване на международен режим за регулиране на отношенията по повод на суверенните фондове, както и дебатите в Конгреса на САЩ по тази тема.

3. Оценка на дисертацията и получените научни и научно-приложни резултати. Критични бележки, препоръки и въпроси.

Дисертационният труд на Емил Людмилов Тодоров анализира проблемите, свързани с утвърждаването на суверенните фондове като фактор в съвременните международни отношения. Още във въведението очертава теоретико-концептуална рамка на изследването и удачно дефинира неговия обект и предмет. Формулирани са основната теза и изследваните хипотези. В обособените структурни единици (глави) са проследени зараждането и развитието на суверенните фондове, изведени да техни същностни характеристики и инвентаризирани проблеми, породени от това относително ново явление. Положителното в тази дисертация е, че тя повдига много въпроси за съвременните измерения на проблемите, които възникват от политиката на някои държави да използват свои сравнителни предимства (като износ на дефицитни енергоносители), за засилване влиянието си в международните отношения. Обособена е специална глава на ролята на суверенните фондове като нови идентичности в съвременните международни отношения. В тази част докторантът намира удачна форма за представяне могъществото на тези акумулирани финансови ресурси чрез конкретни казуси като норнежкия, кувейтския, китайския, катарския фондове. Счита, че докторантът подготвя и стимулира читателите сами да търсят отговорите на много от тях.

Тезата, защитавана в дисертацията е: „От инструмент на икономическа политика на държавата за решаване на вътрешно ресурсни, икономически и социални въпроси, суверенните фондове/Sovereign Wealth Funds/се развиват и като инструмент на външната и външноикономическата политика на държавата и фактор в международните отношения.“ Чрез богатото съдържание и умелото му организиране докторантът убедително я доказва.

Ако сме много претенциозни, можем да кажем, че дисертацията би получила допълнителна тежест, ако докторантът се беше насочила към ефектите от концептуалните спорове между първостепенни фактори в международната система за ролята на суверенните фондове в търсенето на решения на политически, социални, екологични, здравни и други проблеми.

Не намирам за нужно да оценявам събраната в дисертацията емпирична информация, но оставам с впечатление, че въпреки големия обем, изложението страда от един дефицит. За България е важно да има принципна позиция на Европейския съюз, каквато не съществува. Оттук следва и логичния въпрос: Какви са шансовете в условията на вихреци се национални егоизми ЕС да разработи своя самостоятелна политика към инвестиции, осигурявани от суверенни фондове?

Въпреки предложенията към държавни органи и към бизнеса на базата на резултатите от изследването, би могло да се направят и по-категорични оценки за отношението на българската държава към суверенните фондове. Засега трудно могат да бъдат доловени възможности за постигане на икономическа реализация на географското положение на България в сферата на инфраструктурата, енергетиката, комуникациите без използването на инвестиционни схеми с участието на капиталови ресурси, каквито са и суверенните фондове.

Оценка на научните и научно-приложни приноси

В автореферата докторантът претендира скромно, че със своята дисертация е направил четири основни приноса в изследването. Не намирам основания за оспорване на твърденията, които подкрепих на предварителен етап, но считам, че неговата редакция страда от опасения да не създаде впечатление за голяма

претенциозност. Високо оценявам създадената база за по-нататъшни изследвания на суверенните фондове и направените препоръки към българските държавни органи и бизнеса.

Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът е посочил две свои публикации, които наистина са посветени на различни аспекти на темата на дисертацията. Едната е студия, в която са включени части от дисертацията. Като заместник главен редактор на сп. „Международни отношения“ мога да информирам, че е приета за печат нова негова статия. Дисертацията е значимо изследване и заслужава чрез нейно издаване във формата на монография да се задоволят очевидни потребности от такава литература.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява синтезирано съдържанието на дисертационния труд и в резюме представя идеята, тезата, и резултатите от изследването. В него докторантът внимателно формулира своите претенции за приноси към осветляване на въпроси, свързани със суверенните фондове.

7. Заключение

На оценяване е подложен резултатът от една успешна докторантура. Докторантът е извършил сериозна събирателска и аналитична работа и е създал добра основа за обосновани изводи. С този труд той демонстрира нюх и способности на изследовател, който, стъпвайки коректно на постижения в осмислянето на проблемите, свързани с осезателното присъствие на суверенните фондове в международните отношения, създава свое оригинално произведение. С дисертацията си докторантът дава убедителни аргументи за аспирациите си към докторска степен. Приканвам и останалите членове на

научното жури да гласуваме за присъждането на **Емил Людмилов Тодоров** образователно-научната степен „доктор по икономика (световно стопанство и международни икономически отношения)“.

5 септември 2021 г.

.....

/проф. д-р Динко Динков/